

28. Un creuer pel Mediterrani

Edat

de 10 a 14 anys

Durada

de 30 a 45 minuts

Grup

de 20 a 30 participants

Materials

10 cadires, 10 cartellets amb el nom de la ciutat, 10 carnets de viatge, fitxes (60 de valors, 30 de contravalors, 60 de diners), 20 bosses de paper o de plàstic opac, pissarra

Espai

interior o exterior

Matèries

ciències naturals i socials

Conceptes clau

mar, conservació del mar, contaminació, diversitat cultural, patrimoni construït, oci, turisme

Altres conceptes

marea negra, depuració, ús lúdic del mar, govern local, benestar

Procediments i valors

atenció, anàlisi, comparació, càlcul, localització, simulació, deducció, coordinació de moviments; apreciació, receptivitat

Objectius

L'activitat pretén ajudar a

- descobrir els recursos naturals i culturals del món mediterrani i la seva diversitat
- prendre consciència dels problemes ambientals que afecten el mar mediterrani i les seves ribes i saber-ne l'origen i la gravetat
- reflexionar sobre la necessitat de gestió ambiental per al manteniment dels recursos.

Activitat

Consisteix a imaginar un creuer turístic per deu ciutats del Mediterrani durant el qual els turistes gaudeixen dels atractius d'aquest mar i pateixen els efectes de la contaminació, mentre que les ciutats tenen la possibilitat de millorar la situació ambiental.

Informació

El Mediterrani és un mar peculiar: al costat dels grans oceans és un mar molt petit, però comparat amb els altres mars tancats que hi ha al planeta, resulta que és el més gran. **Està situat en una zona temperada, tirant a càlida i poc plujosa, de manera que és superior l'aigua que s'evapora per l'acció del Sol que no pas la que rep de les precipitacions i dels rius que hi desemboquen.** Aquest balanç hídric negatiu és compensat per l'aportació d'aigua de l'Atlàntic que entra per l'estret de Gibraltar.

L'àrea mediterrània, poblada des de molt antiga a causa de la benignitat del seu clima, **ha estat el principal focus configurador del món occidental.** El pensament grec, l'organització romana i el cristianisme s'estengueren des de les seves ribes a tot Europa i a altres parts del món. Ben a prop s'hi originà l'islam, expandit ràpidament pel Mediterrani i avui ben present a la seves ribes orientals i meridionals. Religions, lleis, llengües, ètnies, costums, tradicions ben diferents configuren aquest espai que, tanmateix, té uns trets comuns inconfusibles: les vinyes i les oliveres, els pins i les alzines, l'ase i la cabra, el lluç i la sardina, i la gent, i el paisatge, i la llum...

Atractiva i valorada, **la regió mediterrània és avui més poblada que mai i la població té quatre procedències distintes: els habitants «de tota la vida»; gent de l'interior dels països riberencs** que es desplacen incessantment cap a les ciutats de les zones litorals a la recerca de noves oportunitats de feina; **jubilats de països freds** (sobretot del nord d'Europa) que s'hi instal·len de manera gairebé permanent; **estadants ocasionals**, és a dir, turistes. El Mediterrani és la primera zona turística mundial: cada any rep 220 milions de turistes, dos terços dels quals van anar a les costes dels estats francès, espanyol i italià.

Aquesta gran concentració ha originat un seguit de problemes ambientals. Centrem-nos en la **contaminació** producte de l'activitat humana ja sigui d'origen domèstic, agrícola, industrial o del transport: els residus generats van a parar al Mediterrani, abocats directament o bé transportats pels rius, la majoria dels quals desemboquen completament bruts; el 80% de la contaminació mediterrània prové de la terra. Per avaluar aquest impacte ens cal fer una divisió entre els països més rics que es troben a l'àrea septentrional i occidental del Mediterrani i els més pobres que es troben a l'àrea meridional i oriental, amb les lògiques excepcions. Doncs bé, el problema el podem esquematitzar de la manera següent:

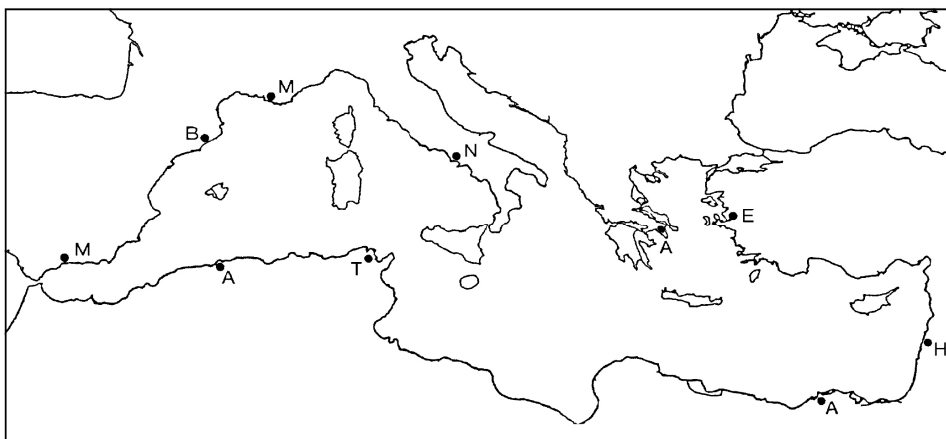
- **els països rics depuren bona part** (i cada vegada més) **de les seves emissions al Mediterrani**, però **la part no depurada**, a causa de la importància de la indústria i de la sofisticació de l'agricultura, **conté grans quantitat de substàncies tòxiques i perilloses**
- **els països pobres a penes depuren res, de manera que les emissions són molt importants volumètricament, tot i ser majoritàriament d'origen orgànic.** Tanmateix, la incipient industrialització s'està duent a terme amb escassíssimes precaucions ambientals.

Els estats, les ciutats i diversos organismes supraestats s'han plantejat el **problema de la contaminació del Mediterrani**, atats en bona part per la pressió ciutadana i dels grups ecologistes. S'han fet passos molt positius, però també hi ha moltes inèrcies que cal vèncer i actuacions decebedores. Per posar un exemple, el juny de 1995 es va celebrar a Barcelona una sessió del Pla d'Acció per al Mediterrani (PAM). Aquest pla d'acció té com a objectiu la protecció i millora del medi ambient i el desenvolupament de la regió, basat en els principis de la sostenibilitat. Va ser adoptat el 1975 per 16 estats mediterranis i la UE, sota l'auspici del Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (PNUMA). El seu marc legal comprèn la Convenció de Barcelona, adoptada el 1976 i revisada el 1995, així com sis Protocols específics per garantir-ne l'aplicació i que cobreixen aspectes específics de la protecció del medi ambient.

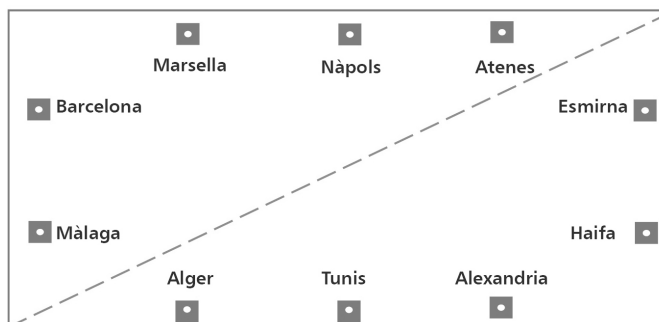
Desenvolupament pas a pas

Preparació

1. Es trien 10 ciutats del Mediterrani que estiguin repartides per tota la conca. Proposem les següents: Barcelona, Marsella, Nàpols, Atenes, Esmirna, Haifa, Alexandria, Tunis, Alger i Màlaga.

Cada ciutat és representada per una cadira que duu penjat de manera visible un cartellet amb el nom. Les cadires es distribueixen tal com indica el gràfic i es pinta a terra una línia diagonal que separa el nord del sud.

2. Cada ciutat té 6 valors turístics: Natura / Monuments i cultura / Gastronomia / Allotjament i serveis / Benestar / Excursió complementària. Valen en total 25 punts que s'han repartit entre els 6 valors de manera intencionada: si es considera, per exemple, que una ciutat té més bons monuments que natura se li adjudiquen més punts. Imprimiu les fitxes que trobareu a la documentació necessària en paper blanc, agrupeu-les per ciutats i doblegueu-les en 4 plec.
3. Cada ciutat pateix també uns problemes ambientals. Imprimiu les fitxes que trobareu a l'apartat de documentació necessària en paper vermell, agrupeu-les per ciutats i plegueu-les en quatre plec.
4. Feu dues còpies amb un tercer color de les fitxes de xecs de viatge que també trobareu a la documentació necessària, retalleu-les i agrupeu-les en deu piletes de 6 que n'inclouguin 2 de 5 diners, 2 de 2 i 2 d'1. Feu-hi també quatre plec.
5. Cal preparar 10 carnets de viatge com el de la mostra per anotar les ciutats i els punts de valor que els visitants s'enduen.
6. Prepareu un mural que reproduïxi el gràfic resum que trobareu a la documentació necessària i que servirà per fer visible l'estat ambiental de cada ciutat.

Desenvolupament de l'activitat

- 1.** Es reparteix el grup en 2 subgrups: un de 10, que són els regidors de turisme de cada ciutat; la resta són 10 equips turístics (d'una a 3 persones segons les dimensions del grup).
- 2.** Els qui fan de **regidors** se situen cada un **al costat d'una «cadira ciutat»** i omplen la bossa amb les fitxes de valors i de problemes de la seva ciutat, totes barrejades.
- 3.** En el moment de **començar el joc, cada equip de turistes se situa en una ciutat**, amb una bossa amb les 6 fitxes de diners.
- 4.** El director del joc dóna el senyal de començar dient: **Nord-Sud!** i en aquest moment els turistes que eren en una ciutat del nord han d'anar cap a una del sud, i a l'inrevés. Si diu **Nord-Nord** (o **Sud-Sud**), han d'anar a una ciutat de la seva mateixa zona. **Cada equip turístic ha d'anar a una ciutat diferent** (no poden coincidir 2 equips a la mateixa).
- 5.** Quan els turistes arriben a la ciutat, el regidor cobrarà un diner traient-lo de la bossa dels turistes. A canvi, un dels turistes **ficarà la mà a la bossa del regidor**, sense mirar, i **en traurà una fitxa**: si és de valor, anotarà els punts al carnet, i si és de problema, anotarà un zero al carnet (el regidor vigilarà que ho anotin correctament); seguidament retornarà la fitxa a la bossa del regidor.
- 6.** El director del joc **omplirà el gràfic mural** preguntant a cada regidor. La casella **«Saldo»** l'omplirà d'acord amb el **criteri següent**:
 - cada turista equival a un punt negatiu (és l'impacte ambiental que produeix); així, doncs, si ha deixat, p.ex., 2 diners, el saldo serà 1
 - aquest saldo se sumarà als diners que aportin els turistes a la jugada següent, cosa que servirà per incrementar el saldo acumulat
 - quan un saldo arribi a 5 punts (o els sobrepassi), la ciutat pot eliminar un dels problemes ambientals que té. Es restaran 5 punts del saldo i es ratllarà un número 5 de dalt. El regidor d'aquella ciutat traurà de la bossa una fitxa vermella i la retirarà de la circulació.
- 6.** El recorregut segon es farà igual que el primer; a partir del tercer, cada equip de turistes pot anar a la ciutat que desitgi (pot ser, doncs, que coincideixin més d'un equip en una ciutat i una altra quedar-se'n sense). Lògicament les ciutats que hagin eliminat problemes tenen l'al·licient que és menys probable que els turistes treguin fitxes vermelles i per tant se'n tornin amb les mans buides. En la realitat, les ciutats que aprofiten els ingressos que reben per millorar el seu medi ambient esdevenen més atractives.
- 7.** El joc s'acaba després de 6 recorreguts. La ciutat o ciutats que hagin eliminat més problemes són les **guanyadores** i, si es vol, es pot desempatar pel saldo que els resta. Pel que fa als **turistes, guanya l'equip que hagi obtingut la puntuació més alta**: són els qui en els seus viatges han tret més partit dels valors del Mediterrani. La resta de turistes poden comptar també els seus punts i establir així una classificació.
Si abans dels 6 recorreguts una ciutat ha eliminat tots els problemes ambientals (és poc probable que passi, però no impossible), el director del joc té l'opció de decretar-ne el final i donar per definitives les classificacions de ciutats i turistes que hi hagi en aquell moment.
- 8.** L'activitat no es pot donar per acabada sense la corresponent **sessió de recapitulació**, que serveix per **relacionar la ficció amb la realitat**. Reuniu els participants en cercle i centreu la discussió entorn de qüestions com les següents:
 - Els sembla que el Mediterrani és una zona amb més valors positius o bé negatius? Per què? Quins són els valors més notables? I els principals problemes? Que triïn 3 valors del nord i 3 més del sud.
 - Quines principals diferències assenyalarien entre el nord i el sud del Mediterrani?
 - On hi ha més contaminació domèstica i on n'hi ha més d'industrial?
 - Què els sembla que caldria fer per millorar la situació? De qui depèn? Els sembla important la cooperació entre tots els països del litoral? Quines dificultats pot comportar?
 - El turisme, és un factor positiu o negatiu per al Mediterrani? En quina mesura pot ajudar a solucionar problemes ambientals? Pot crear nous problemes?

Avaluació

Per estructurar exercicis d'avaluació suggerim que els participants:

- escriguin el nom de diverses ciutats mediterrànies, les situïn al nord o al sud, i diguin si els sembla que causen més contaminació domèstica que industrial o a l'inrevés
- comentin quines són les principals causes de la contaminació del Mediterrani (al nord i al sud) i exposin quines mesures prendrien per reduir-la si fossin els responsables de la gestió d'una zona litoral concreta
- facin un breu escrit argumentant avantatges i inconvenients del turisme a la zona on viuen.

Suggeriments

- El Carnet de viatge de mostra conté el mínim indispensable. Pot resultar engrescador que els equips de turistes se'l preparin, i que tingui una pàgina per recorregut, la qual, abans o després, es pot il·lustrar amb informació i fotos de monuments, plats típics, festes, platges, hotels, etc.
- En comptes de les ciutats proposades, se'n poden escollir d'altres. Igualment es poden distribuir els punts d'una altra manera.

Extensions

- Cada ciutat pot preparar un petit qüestionari amb preguntes no difícils sobre les seves característiques o valors. Les preguntes podrien ser:
 - quina llengua parlen
 - quina religió hi predomina
 - esmentar un o dos plats típics
 - alguna dansa, alguna cançó tradicional
 - algun valor natural destacat
 - algun monument destacat (si no surten a la fitxa)
 - algun personatge famós vinculat a la ciutat o al país
 - altres ciutats del país que toquin al mar.Caldria formular-ne un màxim de 5 i un mínim de 2 (en funció dels presumibles coneixements que puguin tenir sobre aquell indret). Cada pregunta encertada serien 3 punts que la ciutat donaria als turistes (hauria de disposar, doncs, d'unes fitxes en blanc).
- Donar pistes per a una tipificació de la diferència entre «turista» i «viatger»: per exemple, comparar un fullet de propaganda turística amb una obra del gènere de literatura de viatges. Demanar als participants que facin dues breus redaccions sobre un indret que hagin visitat, una com a turista i una altra com a viatger.
- Els participants més grans poden elaborar un projecte turístic per a una zona del Mediterrani que intenti aprofitar al màxim els avantatges del turisme i minimitzar els seus impactes negatius sobre el medi ambient, el paisatge i les cultures locals.